humanist

28-11
Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
15 juni 1973

Verbondslaureaat Anton Constandse

(Foto: Ronald Sweering)

HUMANISTISCH RAADSWERK (I)

RADIKAAL, NIET DESTRUKTIEF

Er is een andere manier van menszijn aan 't ontstaan. Een andere realisering van humanisme ook.

Je mag fouten maken. Ook in de letter van wat ik hier schrijf. Als de strekking maar een humaniserende werking heeft.

Vanuit die nieuwe wereld schrijf ik u. Niet erover, maar ervanuit. Dat is óók typerend.

Je meest persoonlijke ervaring en oriëntatie inbrengen, zodat die van allemaal wordt. En zelf met je privé-leven, je meest eigen belangen, betrokken zijn op ons allemaal.

Doorbreek de tegenstelling tussen privégevoelens en de publieke zaak. Ook die tussen je eigen belang en dat van het grotere geheel. Ik schrijf dit als geestelijk raadsman. Dus uit een heel speciale en beperkte invalshoek. Naast bijvoorbeeld de organisatorische of de filosofische. Maar ieder van ons is bij elk van de andere hoeken óók betrokken.

Geestelijke verzorging is niet primair een aparte dienst, maar primair een functie, die ieder van ons tot in z'n botten raakt. Zoals omgekeerd veranderingen in het milieu en in de maatschappij, de dienst geestelijke verzorging tot in zijn kern aangrijpen en veranderen. Ieder vanuit zijn hoek, creëren we aan één menselijk bestaan.

Organisatorisch heb ik nog niet kunnen uitwerken, wat de laatste jaren is ontdekt. Behalve op enkele plaatsen, waar het vanzelf begon. Mijn dienst is ingeperkt tot één man, wat de landelijke beroepsbezetting betreft.

In de jaren 1960-1970 ging organisatorische uitbouw voorop. Van circa 1970 af, moest enkele jaren iets anders voorrang hebben:

De vernieuwingen die ons omringen en opeisen, ondergáán tot in je merg. Er door veranderen, ze humanistisch toetsen, je laten herscholen en omvormen tot de vaardigheden, die nu nodig worden.

Het oude werk hebben we niet losgelaten. Contact is steeds gebleven. Veel werk is doorgegaan uit zichzelf, hier en daar verrassend intensief, dank zij ervaren vrijwilligers.

Intussen begint het nieuwe zich te manifesteren, hier en daar. Niet tegenover het oude, maar in aansluiting. Het zat er al in, humanisme is dynamiek. Nu het eruit begint te komen, wordt het oude niet miskend, het krijgt nieuw perspectief, aanwas van jongeren, toekomst.

Nu moet ik dit concretiseren voor onze werkpraktijk en ons leven. Dat kan niet ineens. Na een geboorte ben je nog klein en zwak.

Maar we staan niet alleen. Krachtige bewegingen hebben zich al doen gelden. Buiten het HV, daarin, en ook in de geestelijke verzorging. We zijn eraan toe, dit „hier en daar" nu overal te gaan maken. Wat betreft mijn aandeel, zal dat bij kleine beetjes gaan. Maar ik verwacht: regelmatig en fundamenteel.

De *inhoud* van die vernieuwing? Zie de eerste vier alinea's.

Open voor kritiek, dat zit in die grondhouding. Ook deze hoek is van ons allemaal.

En dit was nog maar het eerste beetje.

Paul Kruyswijk

Afscheid van het land

Een handvol regen en drijvende wolken
de hurkende huizen
ogen de trein na
waarin ik verdwijn
in vogelvlucht
de bruine humus brokkelt af
het hunebed drukt zich
als een haas in zijn leger
tegen de vochtige eikehoutwal
in blinkende vennen
verdrinkt steeds dieper
de arme reiziger
die hier verdwaalde
eeuwen geleden.

Daar purpert de avond al
over de es
maar voordat de nevels en witte dromen
leggen beslag op dit één en al
opent nog eenmaal de oude vader
de deur van de hut en staat te turen
over de verlaten laan
of niet het geliefde kind thuis zal komen
maar enkel een zwaluw
blauw van vertrouwen
scheert rakelings blindelings
vlak langs zijn hoofd.

J. Engelina Bazuin

Hoofdbestuur

Gelukkig op 25 mei weer eens een hoofdbestuursvergadering die niet onder de druk staat van een kongres. Dit betekent natuurlijk niet dat ik kongressen overbodig of zo iets zou vinden. Het betekent alleen dat, als er zo'n kongres op handen is, het ook zeer veel aandacht tot zich trekt. Van zeer velen krijgen we als reaktie dat we een geslaagd kongres hebben gehad. Dit doet een arm hoofdbestuur goed. Maar datzelfde – nu gelukkige – hoofdbestuur wil na een half jaar of zo ook wel weer eens naar de orde van de dag.

Dit laatste gelukte niet geheel trouwens, er waren enkele wat verontruste brieven en telefoontjes. Men vroeg of we door sollicitanten op te roepen voor een chef de bureau bezig waren tegen het kongres in te gaan.

We gaan natuurlijk niet tegen een kongres in, want als je dat wil, moet je niet aanblijven. Maar wel is het zo, dat de direkteur gedurende een jaar steeds méér taken op zich heeft genomen (onder meer die van publiciteit/redaktie „Humanist", hetgeen ons rond *f* 36.000,— per jaar bespaart) en daarbij wel weer eens verlichting mocht – ja moest – krijgen. De financiële ruimte daarvoor was er gebleven in de begroting.

Op de volgende vergadering gaan we de besluitenlijst van het kongres in extenso behandelen.

Uiteraard werden de nieuwe leden van het hoofdbestuur welkom geheten en kreeg ieder van de nieuwelingen ook maar meteen een portie werk in een taakgroep toegeschoven. Dit werd allemaal blijmoedig aanvaard.

Iemand kwam op het idee tegen de Franse atoomproeven te protesteren. Dat hebben we meteen maar gedaan. Misschien help je zo mee om, zo niet deze, dan toch de volgende proef te voorkomen.

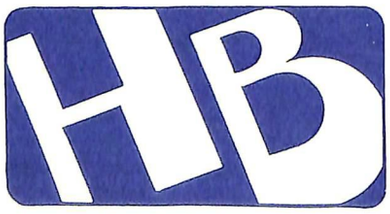

Doch wat was er verder aan de orde? We hadden met de Humanistische Stichting voor de geestelijke volksgezondheid willen spreken over hun toekomstige struktuur. Maar in die stichting waren ze net druk bezig met een eigen stuk hierover. Ze vroegen ons daarom even te wachten met de samenspraak, doch men wil op de volgende vergadering hun stuk bekijken. Zaken doen komt dus pas na de zomer. Ditzelfde geldt voor het Centrum van Humanistische Vorming dat misschien met de eerdergenoemde stichting zal samengaan.

Dr. A. J. Wichers
Alg.-sekretaris

Voorts hebben we weer een zetje gegeven in de benoemingsprocedure voor de opvolging van de overleden Pols als centraal raadsman bij de inrichtingen van justitie.

Tenslotte de vergaderdata voor de eerstkomende maanden: 8 en 22 juni; dan pas weer 17 en 31 augustus, en vervolgens 7 en 21 september. De vergaderingen zijn nog steeds toegankelijk voor afdelingsbestuurders. Dus bestuurders, komt ons zien, want binnenkort gaan we bespreken of het zinvol is dat het zo blijft dat we gezien kunnen worden. Voor het eerst na een keer of 3, of 4 was er op 25 mei weer een gast, en wel een die vriendelijke duigen op z'n hart had.

Driebergen, 28 mei 1973.

Dr. A. van Praag-prijs-winnaar 1973

EEN GESPREK MET DR. A. L. CONSTANDSE

In de vorige „Humanist" gaven wij een kort verslag van de uitreiking van de Dr. J. P. van Praag-prijs aan dr. A. L. Constandse.

Naar aanleiding hiervan hadden wij onderstaand gesprek met de Verbondslaureaat.

F. *Welke rol heeft het humanisme in uw leven gespeeld en wat verstaat u onder humanisme?*

A. Het humanisme heeft in die zin een grote rol in mijn leven gespeeld dat het mij een aanvaardbare levens- en wereldbeschouwing verschafte, op basis van objektieve, algemeen-menselijke normen, verschaft door de rede, de ervaringswetenschappen. ethische idealen en gemeenschappelijk streven naar aards geluk. Voor mij is de konklusie altijd geweest, dat de afwijzing der mensvormige godsvoorstellingen leidde tot atheïsme, hoewel geen enkele filosofie ons enige absolute zekerheid zou kunnen verschaffen ten aanzien van „het wezen der werkelijkheid" (als dit tenminste bestaat!) zodat ik in dezen een agnostikus ben. Maar men kan ook zeggen dat er geen absolute, duurzame, onfeilbare kennis of begrip bestaat en dat uit de aard der zaak het menselijk weten (hoezeer ook praktisch toepasselijk) relatief is.

F. *Wat is uw mening over de interpretatie die het Verbond aan humanisme geeft?*

A. Ik denk, dat dit ook de interpretatie is, die het humanistisch Verbond aan het humanisme geeft, hoewel het door de aard van de naoorlogse ontwikkeling minder de nadruk heeft gelegd op de bestrijding van het godsdienstige geloof dan de vooroorlogse vrijdenkers deden. Uiteraard is de verzwakking van dat geloof sterk voortgeschreden, ook binnen de kerken. Het Verbond heeft veel bereikt inzake de wettelijke gelijkstelling van onkerkelijke met kerkelijke groepen, denkbeelden en organisaties, hoewel op dit gebied nog allerlei valt te verwezenlijken. Het Verbond heeft mij een welkome basis verschaft voor kennisneming met en verbreiding van humanistische idealen, mede doordat ik drie jaar lid van het hoofdbestuur was (1958-1961), bijna twee jaar redakteur van Mens en Wereld (1968-1969) en ik via lezingen allerlei kontakten had met gemeenschappen.

F. *Bent u al dan niet van oordeel dat de wereld zich in een onder meer geestelijke krisis bevindt, zo ja, waarom en welke rol ziet u voor het humanisme in deze weggelegd?*

A. Ja, in de huidige geestelijke krisis (die tevens een sociaal-politieke krisis is) vallen allerlei oude waarden weg, doordat ze niet gerechtvaardigd kunnen worden, meer leed en angst dan vreugde en gemoedsrust verwekken, en zij de verdeeldheid der mensheid (in godsdiensten, klassen, standen, staten) op tragische wijze bestendigen of verergeren.

F.: *Hoe ziet u met name de afgrenzing van de aktiviteiten van het Verbond ten opzichte van politieke en maatschappelijke aktievelden (partijen, vakbonden e.d.)?*

A.: Hoewel ook geestelijke, zedelijke en wetenschappelijke zuivering tot het terrein behoort van de (grote) politiek, mag het humanisme mijns inziens niet worden vereenzelvigd met enige politieke partij of staat, en moet het kritisch staan tegenover het heden. Het zal zich realiseren dat het: uitdrukking geeft aan menselijke idealen; de bestaande realiteit moet konfronteren met een wereld zoals die zou *behoren te zijn;* en op velerlei terreinen een stuwende kracht naar vernieuwing is, juist omdat het op basis van rede, ethiek en ervaring een faktor is, die krachtens zijn wezen redeloze taboes, het aanwakkeren van angsten en het vervalsen der realiteit afwijst. Dit geldt voor het seksuele leven, de opvoeding, de inrichting der maatschappij, het karakter van de staat, de rechten en de sociale verplichtingen van de mens. Zonder sociaal-politieke programma's te ontwerpen, zoals partijen en vakbonden dit doen, geeft mijns inziens het humanisme uiting aan een kritische levenshouding op basis van sociale verantwoordelijkheid. Het zal naar zijn aard in elk konkreet geval kiezen voor sociaal-verantwoorde vrijheid tegenover dogmatische dwang; voor vermindering van tegenstellingen tussen klassen, bevolkingsgroepen en staten en kontra verheviging van konflikten; voor het scheppen van voorwaarden voor vrede en tegen het naderbijbrengen van oorlogen. Ook historisch is het humanisme een beweging geweest, die (vooral sinds de achttiende eeuw) zich inzette voor de bescherming van onderdrukte en arme, geëxploiteerde klassen, groepen en volkeren; en voor de emancipatie van degenen, die in geestelijke, maatschappelijk of politiek opzicht slecht terecht waren gekomen.

In die zin is het humanisme een levens- en wereldbeschouwing die er toe kan bijdragen de normen te verschaffen, die een weg kunnen wijzen uit de veelsoortige krises die de mensheid thans doorleeft.

F.: *Zijn er nog enige andere punten waarover u iets wilt zeggen?*

A.: Misschien is het goed de betekenis te onderstrepen die het humanisme kan hebben voor de Derde Wereld. *Voor* de betrokken volkeren, omdat onze kritische opstelling jegens onze eigen civilisatie en het sociale verantwoordelijkheidsgevoel jegens de rest van de mensheid het humanisme moet maken tot een factor voor hulpverlening aan behoeftigen en bevrijding van onderworpenen. *Binnen* deze Derde Wereld omdat daar de vaak „middeleeuwse" tegenstellingen tussen godsdienstige groepen en stammen, het bijgeloof, de angst, de afhankelijkheid van priesters en de onwetendheid funest zijn voor de geestelijke en sociale ontwikkeling. Voor een humanist is godsdienst niet essentieel voor de kultuur, maar een regionale, geërfde en verouderde kollektie van zeden, gewoonten, ceremoniën, geloofsartikelen enz., die door leidende kringen van vroegere generaties zijn „geheiligd", maar overwegend van sociaal-politieke aard zijn. De ontwikkeling van het denken, van de ervaringswetenschap en de meer zedelijke bewustwording gaat er bijvoorbeeld vrijwel geheel buitenom. De verzwakking van de zogenaamde „geloofswaarheden" is dus voor de bevolking van de ontwikkelingslanden van groot belang. Zo behoort het humanisme niet alleen een band te vormen tussen Europeanen en bewoners van andere werelddelen, maar ook tussen de nu nog vaak gescheiden gemeenschappen van de Derde Wereld zelf. Ook daar moet men leren dat er (naar het woord van prof. Leo Polak) een mogelijkheid is van „eenheid boven geloofsverdeeldheid".

F.: *Hartelijk dank, en nogmaals gefeliciteerd met de zo welverdiende Dr. J. van Praag-prijs.*

A.: Graag gedaan. Fiege

PARKEREN IN UTRECHT

Bezoekers van het Centraal Bureau maken wij er op attent, dat in de nabijheid van de Oude Gracht sedert kort een parkeergarage aan de Springweg (vlakbij het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen aan de Mariaplaats) is geopend.

in dit nummer:

Humanistisch raadswerk (1) pag. 2
Hoofdbestuur pag. 2
Gesprek met Dr. A. L. Constandse pag. 3
Naar een mentaliteitsverandering (1) pag. 4
Ingezonden brieven pag. 5
S.O.S.-kinderdorpen pag. 6
Zachte en harde sensitivity-training pag. 7
Applicatiecursus Humanistisch Vormingsonderwijs pag. 8

NAAR EEN MENTALITEITSVERANDERING (I)

Samen overleven

In vorige nummers is reeds herhaaldelijk aandacht gegeven aan ons projekt „Samen overleven"; laatstelijk in april schreef prof. In 't Veld over „De Club van Rome". Wij vervolgen dat nu met onderstaand artikel.

Ondertussen zijn onze werkgroepen „Produktie - Konsumptie" en „Bevolking", bezig met het schrijven van hun rapporten, die hopelijk in september a.s. gereed zijn.

Deze rubriek „Samen overleven" dient nu nog als een introduktie, later als een platform voor nadere gedachtenwisseling over de inhoud der rapporten.

I. Inleiding

Een aantal publikaties, waaronder:
„Het Rapport van de Club van Rome";
„Het Rapport Mansholt";
„Blauwdruk voor Overleving".
hebben ons op niet mis te verstane wijze gewaarschuwd, dat onze mensheid leeft op een planeet met eindige mogelijkheden.

We worden gekonfronteerd met de „ekologische krisis", die volgens de „Club van Rome" omstreeks het jaar 2000 tot een ineenstorting van de menselijke maatschappij zal leiden, *tenzij* wij bereid en in staat zijn om op zeer korte termijn zeer rigoureuze maatregelen daartegen te nemen.

De problemen kennen we allemaal, namelijk:

1. bevolkingsgroei;
2. voedselproduktie;
3. industriële produktie;
4. grondstoffenverbruik;
5. milieuvervuiling.

De oorzaken kennen we ook allemaal, namelijk:

Te veel mensen die te veel willen consumeren.

De motivaties kennen we ook, namelijk:

Prestatie, winst, groei, expansie.

Een aantal onder ons is minder pessimistisch ingesteld en vecht de genoemde rapporten aan op onjuiste vooronderstellingen, groeipercentages en kengetallen. De optimisten komen echter met hun korrekties nauwelijks verder dan tot een uitstel van 1 of hooguit 3 eeuwen. Ook de optimisten erkennen in laatste instantie dat onze planeet toch wel eindige mogelijkheden heeft.

„Het Rapport van de Club van Rome" geeft in grote lijnen een aantal alternatieven om de te verwachten ineenstorting uit te stellen of zelfs te vermijden door het creëren van een stabiele toestand. Het rapport geeft echter niet aan op welke wijze de verschillende aangegeven alternatieven bereikt moeten worden.

De „Blauwdruk voor Overleving" is hierin konkreter. Een stabiele situatie voor Nederland zou een vermindering van de bevolking binnen 150 jaar tot 5 miljoen zielen nodig maken. Decentralisatie is hierbij een randvoorwaarde, evenals deelname van de bevolking in de te nemen maatregelen.

Dit gaat niet vanzelf.

De kreet „mentaliteitsverandering" wordt steeds meer gehoord.

II. Mentaliteitsverandering

Wat bedoelen we daarmee?

Het is het toverwoord waarmee we de „ekologische krisis" denken te kunnen bezweren.

We hebben Koenen-Endepols erop nageslagen.

Mentaliteit = manier van denken en voelen, geestesgesteldheid.

In het raam van dit artikel bedoelen we met „mentaliteit":

ons referentiekader, waarbinnen zich ons denken, voelen en doen afspeelt.

Hiertoe behoren dus onze normen en waarden.

Op de vuilnisbelt van Belo Horizonte leven 3000 mensen letterlijk van wat anderen in de vuilnisemmer gooien (Foto Sjöberg)

Het kardinale punt waarom alles draait is, dat de „ekologische krisis" fundamenteel zijn oorzaak vindt in onze mentaliteit.

Op welk levensgebied ook, wij willen vooruit, wij willen meer, wij willen groeien.

Nu, gekonfronteerd met de „ekologische krisis", moeten we ons afvragen of we overleven willen.

Willen we dat, dan moeten we ons referentiekader, onze normen en onze waarden nauwkeurig onder de loep nemen.

Wat is werkelijk waardevol om te behouden?

Welk zijn de voorwaarden waaronder we overleven willen?

Kortom, we moeten ons onderwerpen aan een „mentaliteitsverandering".

Het is duidelijk, dat dit een uiterst pijnlijke operatie zal zijn. Het is ook duidelijk dat dit een proces zal zijn dat vele tientallen jaren zal vergen.

Zeer veel vasthoudendheid en zeer veel geestkracht zullen we daarvoor moeten (willen) opbrengen.

Veel keus hebben we niet.

Of op „grootse" wijze ten onder gaan onder het motto: „na ons de zondvloed", of een „mentaliteitsverandering" op korte termijn forceren.

U leest het inderdaad goed: *forceren*, want veel tijd hebben we niet meer.

In het ondervolgende zullen we trachten aan te geven wat „mentaliteitsverandering" precies betekent voor onze maatschappij, ons ekonomisch stelsel, ons politieke systeem, onze kultuurwaarden en last but not least voor ieder van ons afzonderlijk.

III. Onze maatschappij

De grondslagen voor onze westerse maatschappij zijn gelegd tijdens de reformatie.

Voordien waren rente voor uitgeleend geld (= arbeidsloos inkomen) en winst hoogst onzedelijke zaken.

Sindsdien is onze maatschappij onlosmakelijk daarmede verbonden.

Sindsdien is onze maatschappij ook onlosmakelijk verbonden met de arbeidsethos, die we met een hedendaagse term „prestatiemoraal" noemen.

Zo onlosmakelijk is onze mentaliteit daarmee verbonden, dat we weigeren verder te denken indien geopperd wordt dat het ook anders kan.

Het andere zou totaal in strijd zijn met ons wezenlijk menszijn (althans dat denken wij).

Onze maatschappij is ook behept met een christelijk-dualistisch waardeoordeel. Al naar de kontekst vinden we sex, doden, zich verrijken prijzenswaardig of immoreel.

„Mentaliteitsverandering" op dit terrein betekent een pijnlijke herwaardering van de onderhavige normen en waarden.

Wat zijn de werkelijke doelstellingen achter deze normen en waarden?

Winstbejag en egoïsme ter meerdere glorie van jezelf en ten koste van de andere?

Wie is die andere? Je familie, je vrienden, je kennissen, je stadgenoten, je landgenoten, of je mondiale genoten, die anders denken, anders voelen en er anders uitzien.

Ik heb geen kapitaal. Afstand doen van arbeidsloos inkomen is voor mij dus geen probleem. Voor de heer Verolme wel.

Prestatiemoraal is voor mij geen probleem, maar ik hoef dan ook geen giftige tank schoon te maken. Maar de klassificeerder wel.

Mag de heer Verolme arbeidsloos inkomen hebben en moet de klassificeerder in die giftige tank?

Indien we onze mentaliteit veranderen, dan kunnen deze grote tegenstellingen geëlimineerd worden.

De vraag is: willen we dat? Of eigenlijk niet?

IV. Ons ekonomisch stelsel

Ons ekonomisch stelsel is gegrondvest op de volgende principes:

winst;
prestatie;
ondernemersvrijheid;
partikulier eigendom.

De laatste tijd willen we ook schoorvoetend erkennen dat ons ekonomisch handelen ook nog sociale doelstellingen heeft.

Daarnaast kent ons westers ekonomisch denken nog de volgende sleutelgedachten:

zonder winst is geen kontinuïteit mogelijk;
zonder groei is het voortbestaan van het bedrijf onmogelijk;
zonder ondernemersvrijheid is überhaupt het vestigen van een bedrijf onmogelijk;
zonder partikulier eigendom is ekonomisch handelen onmogelijk.

We kunnen het zien bij bedrijfssluitingen in Nederland. Indien er geen winst is, of geen kans op winst, of geen groei, dan draait de bank de geldkraan dicht, de koers van de aandelen keldert en met een overtuigd „zie je wel" zijn we er getuige van dat dat gebeurt wat we zelf in opperste alwetendheid hebben geprofeteerd.

Niemand, die zich dan afvraagt, of het ook niet anders kan.

Maar het bedrijfsleven hanteert nog andere belangrijke stelregels:

de staat (= de gemeenschap) moet zorgdragen voor de gratis verstrekking van de voor het bedrijfsleven noodzakelijke infrastruktuur (wegen, spoorlijnen, scholen, ziekenhuizen, enz.);
de staat is verantwoordelijk voor de sanering van verliesleidende vitale bedrijven (KLM, Rolls-Royce). Zodra dit gebeurd is, moet de staat het gesaneerde bedrijf weer aan het bedrijfsleven teruggeven.

Ook hier betekent een mentaliteitsverandering een pijnlijke herwaardering van de normen en waarden.

Bestaat een bedrijf voor de winst ten behoeve van de kapitaalverschaffers, of bestaat een bedrijf terwille van de werkgelegenheid ten behoeve van de mensen die de arbeid leveren?

Ons ekonomisch denkpatroon geeft duidelijk prioriteit aan het winstvermogen van het partikuliere bedrijf.

Ons ekonomisch denkpatroon heeft de sterke neiging onrendabele maar noodzakelijke bedrijven aan de staat toe te schuiven met een niet aflatende druk deze sociale dienstverlening zo spoedig mogelijk te staken.

Sinds kort maakt het „profijtbeginsel" weer furore.

Mentaliteitsverandering betekent hier andere doelstellingen formuleren voor ons ekonomisch handelen.

Welke? In meerdere of mindere mate afstand doen van de bestaande normen en waarden.

Dat kost geld en doet dus pijn.

Ook hier weer de vraag: willen we dat? Of eigenlijk niet?

B. J. Ong

INGEZONDEN BRIEVEN

De partikuliere auto

Het artikel van M. Hoogerkamp „Verlokkingen en dreigingen van de partikuliere auto" in Humanist van 15 mei 1973 zal ongetwijfeld velen onder de indruk gebracht hebben van de grote nadelen van ons „autosysteem". Het is een goede zaak dat „Humanist" dit artikel publiceerde. Laten we nu vooral niet overgaan tot de orde van de dag, maar proberen er als Humanistisch Verbond iets aan te *doen*. Het partikuliere autovervoer is verantwoordelijk voor een heleboel menselijke ellende en behoort tot de allerbelangrijkste aantasters van ons leefmilieu. Juist nu het Verbond door het instellen van enkele ecologiewerkgroepen te kennen heeft gegeven zich de problematiek van het milieu aan te trekken, lijkt de tijd me rijp voor een duidelijke stellingneming, ook naar buiten toe.

Ik zou er op aan willen dringen dat hoofdbestuur en verbondsraad zich op het probleem van de partikuliere auto bezinnen, om een verklaring op te stellen waarin wordt gewezen op het on-ethische en milieuvernietigende karakter van onnodig autogebruik. Een beroep kan worden gedaan op ieder persoonlijk om de auto zoveel mogelijk te laten staan (en te overwegen of het nu werkelijk zo nodig is om een auto te *hebben)*, en op de regering om maatregelen te nemen voor goede en veilige faciliteiten voor fietsers, voetgangers en gebruikers van openbaar vervoer.

H. Hoestra, Wageningen

SOS-KINDERDORPEN

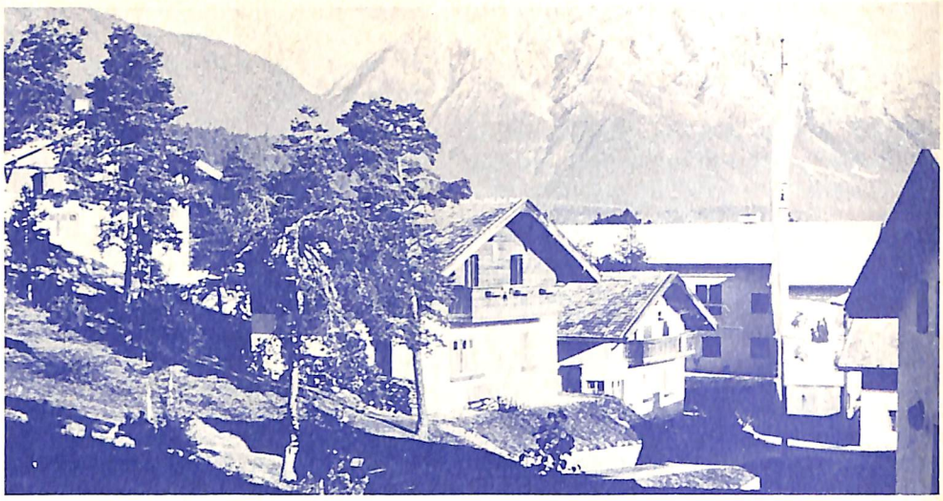

In een recent nummer van de „Humanist" las ik een artikel van R. Sorgedrager over ontwikkelingssamenwerking, onder andere over het „Verband tussen Verstrekte hulp en Verkregen Resultaten". Toen schoot mij het citaat te binnen: „Oog in oog met zijn automatische giro-overschrijving". Zo stond Henk Teeuw toen hij voor zijn werk naar India moest. Want Henk en Dineke Teeuw uit Waverveen zijn via de Stichting Nederlandse Vrienden der SOS-Kinderdorpen peten van een Indiaas meisje geworden.

Wat dat inhoudt? De heer Teeuw ziet het zo: „Ze heet Ardash en ze heeft op de foto een lief gezichtje. Ze groeit op in een kinderdorp bij New Delhi en mede door onze automatische giro-overschrijving gaat ze een betere toekomst tegemoet dan miljoenen andere Indiase kinderen die toevallig niet binnen de gezichtskring van de stichting SOS-Kinderdorpen kwamen." Nogal toevallig kwam de familie Teeuw met het werk van de stichting in aanraking: „Mijn vrouw en ik werden geboeid door deze praktische vorm van hulpverlening aan minderbedeelden in onze samenleving en we besloten dat werk te steunen. Zo'n groot besluit was dat trouwens niet. Het bedrag dat ik per maand aan sigaretten uitgeef ligt aanzienlijk boven het bedrag waarvoor in de derde wereld een kind behoorlijk kan worden gevoed." Ondanks het leuke fotootje dat zij van Ardash kregen bleef het meisje voor de familie Teeuw een abstraktie. Maar Henk Teeuw moest voor zijn werk naar New Delhi. En de nieuwsgierigheid won het van zijn rationele overweging dat noch Ardash noch hijzelf gebaat zouden zijn met een nadere kennismaking. „Bovendien kreeg ik hier een unieke kans het werk van de stichting van nabij mee te maken." En zo stapte Henk Teeuw op een zeer warme dag vorig jaar het kinderdorp Greenfields even buiten New Delhi binnen. Men wist van zijn komst. De leider van het dorp, de heer Kaul, ontving hem in zijn kantoor. „We praatten wat, maar ik kon mijn gedachten er niet bijhouden. Ik stond als het ware op het punt vader te worden en dat maakte me nerveus. Ik hoefde niet lang te wachten. De deur ging open en ik stond oog in oog met Ardash. Een hand, een zoen en daar sta je dan als grote vent zeer aangedaan te wezen . . ." Henk Teeuw bracht twee middagen door in het kinderdorp. „Ik voelde me steeds meer vader worden. Ook kwam ik steeds meer onder de indruk van de organisatie. Zestien huizen, zestien familieeenheden met elk negen kinderen. De huizen, naar Indiase maatstaven zeer comfortabel, waren gebouwd in een halve cirkel en lieten zo veel ruimte open voor spel en andere activiteiten. Alle kinderen waren goed gekleed, gezond en blij. Allemaal gewezen kneusjes die een kans hadden gekregen. Ardash van de foto toen en nu is een verschil van dag en nacht. Ja, ze maakt het goed. Ook op school. Ook in het gezin. Ardash komt er wel. Maar toen ik Greenfields verliet stonden er buiten de poort haveloze kinderen te wachten op het eten dat zou overschieten. Dat beeld zal mij altijd bijblijven . . ."

100 SOS-projekten in 47 landen

Niet alleen in India zijn kinderdorpen. Het eerste SOS-Kinderdorp werd na de tweede wereldoorlog in Oostenrijk opgericht door dr. Hermann Gmeiner. Thans zijn er reeds 76 SOS-Kinderdorpen in 37 landen bewoond, 24 nieuwe projekten zijn in voorbereiding. Kinderen, zonder onderscheid van ras of levensovertuiging, die om de een of andere reden hun ouderlijk huis verloren hebben, kunnen daar terecht. Jongens en meisjes van verschillende leeftijd bewonen samen met hun moederlijke verzorgster een eigen huis, worden er opgevoed in eigen taal en kultuurpatroon. Zij ontvangen een goede beroepsopleiding en worden geholpen tot zij op eigen benen kunnen staan.

Evaluatie

Niet elke peet krijgt – zoals Henk Teeuw – de kans zelf te gaan kijken. Maar iedere peet krijgt een foto en het adres van zijn petekind en blijft desgewenst door korrespondentie op de hoogte van diens vorderingen. Allen die het SOS-werk steunen ontvangen de Kinderdorpkrant waar, na 25 jaar SOS-werk, al heel wat te vertellen valt. De eerste kinderdorpkinderen zijn al volwassen. Er zijn twee architecten bij, een arts, een econoom. Velen kozen sociale beroepen en velen werken in SOS-verband, zoals de jonge verpleegster in het SOS-dorp in Bangladesh en Helmut Kutin, de leider van het grootste dorp, dat in Vietnam. En dat allemaal dank zij die uitgestoken hand, die hulp van mens tot mens.

De druppel

Zo'n 8000 kinderen die dreigden verloren te gaan krijgen in de SOS-dorpen een kans. Vergeleken bij de miljoenen die hulp nodig hebben, lijkt dit een „druppel op de gloeiende plaat". Maar het blijft niet bij die 8000. De SOS-kinderen geven door wat zij ervaren hebben en elk dorp werkt als voorbeeld op zijn omgeving. En is niet elke mens die gered kan worden de moeite waard?

Wie inlichtingen wenst, of het SOS-werk wil steunen, kan zich wenden tot: Stichting Nederlandse Vrienden der SOS-Kinderdorpen, Markvelt 14, Abcoude.

Dr. Y. Meyer-Praxmarer

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:
Hoofdbestuur H.V.
Eindredakteur: Direkteur H.V.
Lay-out: Lumax Utrecht
Druk: Lumax Utrecht
Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond
Oudegracht 152 Utrecht
Tel.: 030 - 31 81 45

Zachte en harde sensitivity-training *Door Albert Nieuwland*

Toen ik me 2 jaar geleden opgaf voor een non-verbale kommunikatiegroep van Hans Korteweg, in Utrecht georganiseerd door Paul Kruyswijk, centraal raadsman van het Humanistisch Verbond, was dat voornamelijk uit nieuwsgierigheid. Ik had her en der van deze uit Amerika overgewaaide techniek gehoord en was benieuwd of deze bruikbaar was om een bepaalde vorm van intensief groepsproces in gang te zetten, zoals dat met de konventionele gespreksgroepenaanpak niet mogelijk bleek.

Mijn ervaring met gespreksgroepen was namelijk, dat deze meestal een aantal avonden goed bezocht werden, maar dat daarna, als het nieuwtje er blijkbaar af was, de groepen óf doodbloedden óf gezellige vriendenkringen werden, waarin men meer behoefte had aan al dan niet „diepe" persoonlijke gesprekken dan aan een gedisciplineerde benadering van een bepaald afgesproken onderwerp.

Ik moet zeggen, dat die eerste groep met Hans Korteweg, die ik meemaakte, me veel gedaan heeft. Vooral lichamelijk was ik nogal een geremde figuur en het was voor mij een geweldige ontdekking zo maar mensen te mogen aanraken op lichaamsdelen, die anders taboe zijn. Aanvankelijk waren de reakties bij mezelf dan ook óf erotisch als het jonge mensen betrof óf geladen met schrik en afstand als het ouderen aanging. Langzamerhand echter maakten beide vormen van reaktie plaats voor een meer algemeen gevoel van: fijn ook zo te kunnen kommuniceren! Het was een groep, die om de een of andere reden in het ludieke stadium bleef steken en als ik er op terugkijk, moet ik eerlijk bekennen daar zelf toe te hebben bijgedragen. Maar in ieder geval kwam ik wel iedere keer zeer verfrist, als na een douche, uit Utrecht terug en kreeg meer zelfvertrouwen en plezier in mijn werk.

Vorig jaar heb ik als humanistisch studentenraadsman Hans Korteweg in Amsterdam geïntroduceerd en heb zelf weer meegedaan aan een van zijn non-verbale kommunikatiegroepen. Deze bleef echter niet zoals die in Utrecht ludiek. Vanaf het begin al werden de gevoelens van verveling, irritatie, rivaliteit, liefde, enz., die te allen tijde in iedere groep aanwezig zijn niet in de spelvorm gegoten, maar direkt getoond. Ik had het daar tamelijk moeilijk mee, gewend als ik was mijn eigen gevoelens weg te moffelen. Ik heb zelfs op het punt gestaan uit de groep te stappen, zogenaamd omdat ik de groep vervelend vond. Later heb ik beseft, dat ik niet de groep maar mezelf eigenlijk vervelend vond, omdat ik me niet zo direkt kon uiten als een aantal anderen uit de groep. Ik voelde me namelijk daardoor een beetje een buitenstaander. Het dreigement van uit de groep te stappen kan bij mij trouwens ook een (in het algemeen veel gebruikt) chantagemiddel zijn geweest om de aandacht van de groep op mij te richten in de hoop zo tot direktere gevoelsuitingen te komen. Er werd vervolgens inderdaad meer aandacht aan me besteed, maar het resultaat was toch steeds, dat ik, wanneer ik centraal kwam te staan, emotioneel dichtklapte. Totdat ik op een weekend merkte, dat andere deelnemers, waar ik eigenlijk voor die tijd een beetje op neer gekeken had, wél loskwamen en hun grondgevoelens op soms heftige wijze aan elkaar toonden. Ik kreeg voor hen grote bewondering, omdat ze op een volledig eerlijke manier, zoals ik dat nog nooit gekund had, hun eigenste zelf van meest primaire gevoelens getoond hadden. Mij drong steeds weer het beeld op van oermensen, die in de geladen sfeer van het stamritueel een konfrontatie met elkaar aangaan, terwijl de stamgenoten met een mengeling van schrik en bewondering voor het natuurgebeuren toekijken.

Op een tweede weekend, waarnaar ik voortdurend met gemengde gevoelens had uitgekeken, heb ik zelf ook op een dergelijke manier kunnen meedoen. Ik voelde dat ik langzamerhand gerijpt was om de konfrontatie met anderen, maar vooral met mezelf aan te durven. De grondstemming, die ik daarbij voelde en die ik aan de hand van mijn jeugdervaringen herkende als fundament van mijn hele persoonlijkheid, was die van eenzaamheid, er niet bij te horen en angst om afgewezen te worden. Mij deze gevoelens bewust te hebben gemaakt door me „naakt" aan de groep te tonen is voor mij de vrucht van dat weekend geweest. Nu pas voel ik me door deze gevoelens eerlijk te tonen en niet te maskeren door houdingen van zogenaamde flinkheid en betrokkenheid in staat tot het aangaan van volledige gevoelsrelaties.

Ik heb het gevoel dat ik zelf die fundamentele openheid bij mij tot stand heb gebracht en dat de trainer, de groep en de ge-

bruikte technieken daartoe weliswaar geweldig stimulerende maar toch hulpmiddelen waren. Dit heeft zijn oorzaak in het feit, dat men tegenover mij de zachte aanpak van sensitivity-training toepaste, met andere woorden niet verder ging dan ik zelf wilde. Daar ben ik blij om, omdat ik het gevoel heb dat ik anders waarschijnlijk emotioneel dichtgeklapt zou zijn en niet in mezelf had kunnen afdalen.

Kommunikatiegroepen als deze slagen alleen wanneer de deelnemers voldoende gemotiveerd zijn om zichzelf te geven. Daarvoor is een grote mate van vertrouwen nodig. Wanneer beide ook in de loop van de tijd niet aanwezig zijn en men de harde aanpak heeft door verder te willen gaan dan de deelnemer zelf, bestaat het gevaar dat deze dichtklapt of – wat erger is – tot daden gedreven wordt, waarin hij zichzelf niet meer herkent. Deze daden zijn dan niet minder „echt" dan die waarin men zich wel herkent, maar ze dragen niet bij tot de groei van de bewuste persoonlijkheid en belemmeren deze wellicht.

Ik zou dan ook de harde aanpak van sensitivity-training willen reserveren voor groepen met een louter therapeutisch doel onder therapeutische leiding. Kommunikatiegroepen met een zachte aanpak, zoals het Verbond die de laatste tijd organiseert, zijn echter bij voldoende gemotiveerdheid van de deelnemers en onder kundige leiding, waardoor er een groot vertrouwen ontstaat, geschikt voor iedereen en kunnen zodoende leiden tot de fundamentele openheid en groei van de persoonlijkheid, die ik iedereen toewens!

Durk Dijkstra

Kort geleden is op de hoge leeftijd van 86 jaar Durk Dijkstra overleden.

Met hem is weer iemand van ons heengegaan die heeft behoord tot de pioniers van het Verbond. Vooral in Friesland heeft hij tal van aktiviteiten voor het Verbond ontplooid. Hij was voorzitter van de Gemeenschap Drachten. Hij was plaatselijk en gewestelijk geestelijk raadsman. Hij was geestelijk raadsman in de arbeiderskampen en deed bijzonder vruchtbaar werk in het moeilijkste kamp dat we hadden, het zogenaamde rehabilitatiekamp, waarin arbeiders waren ondergebracht die wegens „wangedrag" niet in de gewone kampen konden worden gehandhaafd. Hij was ook een veelgevraagd spreker in de Gemeenschappen van het Verbond in het gehele land en in het noorden bovendien bij begrafenissen.

Vooral na zijn pensionering als leraar aan een kweekschool heeft hij zich bijzonder ingezet voor het Verbond. Maar al ver voor de oprichting van het Verbond hield hij zich aktief bezig met de humanisering van de samenleving.

In tal van humanitaire bewegingen speelde hij een aktieve rol. En al lang voordat er in brede kring aandacht bestond voor de gevaren die ons milieu bedreigen, stond hij op de bres voor het behoud van alles wat leeft en groeit.

Hij was onder andere de aktieve sekretaris van „Het Fryske Gea", van welke vereniging hij tot zijn dood erelid was.

Zijn leraarsberoep was voor hem een roeping. Hij was steeds de opvoeder die altijd weer trachtte het beste in de mensen te wekken en tot ontplooiing te brengen. Er leefde in hem een groot respekt voor het waarachtig menselijke in ieder, maar tegelijk was hij kritisch ingesteld tegenover veel van het menselijk handelen, daarbij gesteund door een grote kennis van de menselijke psyche.

Zijn nagedachtenis zal in dankbare herinnering blijven bij de zeer velen die hem gekend hebben en zijn invloed hebben ondergaan. Het Verbond is hem grote dank verschuldigd, ook aan zijn vrouw, die hem altijd in alles heeft gesteund en gestimuleerd.

Tsjidsger de Vries

Verloren tijdens kongres op 13 mei te Arnhem Agfacolor-doosje met film nr. 36 (nog niet ontwikkeld). B. te Boer, Krullelaan 4, Zeist.

Applicatiecursus humanistisch vormingsonderwijs

GEVRAAGD:

10-15 deelnemers voor een applicatiecursus, welke bevoegdheid verleent tot het geven van humanistisch vormingsonderwijs op de basisscholen.

De afdelingen *Delft, Den Haag, Leiden, Voorburg/Rijswijk* en *Wassenaar* zullen bij voldoende belangstelling een applicatiecursus voor het HVO op de basisscholen organiseren. Deze cursus zal eind september/begin oktober 1973 aanvangen en ongeveer 15 wekelijkse avonden plus een weekend in beslag nemen. Tijdens de cursus zullen onder andere worden behandeld de onderwerpen: inhoud van het humanisme, groepsgesprek en rollenspel.

Deze cursus wordt gegeven voor hen die op basisscholen humanistisch vormingsonderwijs willen geven. Meestal omvat dit één lesuur per week per klas, voor vijfde en zesde klassen. Een vooropleiding bij het onderwijs, maatschappelijk werk, vormingswerk en daaraan verwante opleidingen, of een studie hiervoor, is vereist. De salariëring is enigszins afhankelijk van de gemeente, doch geschiedt meestal op basis van het salaris van een vakleraar bij het basisonderwijs.

Men werkt voor het Humanistisch Verbond, dat ook de bevoegdheid verleent de vormingslessen te geven, indien de cursus met succes doorlopen is. De kosten van de cursus zullen ongeveer *f* 150,— per deelnemer bedragen. De cursus zal worden gehouden in het Humanistisch Centrum, Laan Copes van Cattenburch 72, Den Haag.

Nadere inlichtingen en — bij voorkeur spoedige — opgave bij de werkgroep vorming in Den Haag t.a.v. *de heer C. Coosen, Heiloostraat 489, Den Haag, telefoon (070) 25 33 78* en bij de secretaresse van de afdeling Voorburg/Rijswijk, *mevr. J. M. Bakker-Tobias, Oosterloostraat 6, Voorburg, telefoon (070) 86 26 34.*

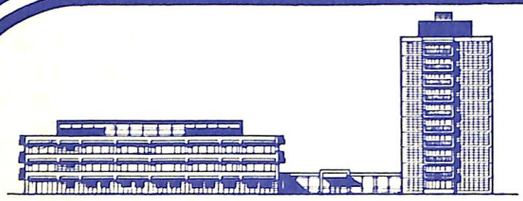

Ter uitbreiding en aanvulling van ons huidige team in het "Leo Polak Huis", aangesloten bij de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden, zoeken wij voor full-time dienstverband

ziekenverzorgenden

(met wettelijk erkend diploma)

verpleeghulpen met ervaring

Ook part-time dienstverband is mogelijk:

- dag- of avonddienst van 8.00-12.00 uur of van 17.30-23.00 uur (één weekend-dienst per maand)
- nachtdienst van 23.00-7.30 uur volgens het schema: "7 nachten dienst - 7 nachten vrij".

Gaarne verstrekken wij u nadere informaties.
Ookmeerweg 268, Amsterdam-Osdorp, telefoon (020) 19 53 33.

LEO POLAK HUIS AMSTERDAM

BERICHT VAN VRIJ NEDERLAND

2 redenen om een opinieweekblad te lezen

- Slechts negen procent van de nederlandse bevolking leest een opinieweekblad – sluit u aan bij een sprekende minderheid.
- Een echt opinieweekblad probeert uw opinie te vormen, niet die te bevestigen – strijd mee voor de geestelijke volksgezondheid.

5 redenen om Vrij Nederland te lezen

- Vrij Nederland is een vrij groot (oplaag 100.000 per week), links, progressief en soms radicaal weekblad – u weet dus wat u in huis haalt.
- Vrij Nederland geeft achtergrondinformatie, brengt daarom ook wel eens (erg) lange artikelen – u kunt af en toe iets overslaan.
- Vrij Nederland is wel eens betweterig en soms lang niet objectief – u hoeft het niet altijd met het blad eens te zijn.
- Vrij Nederland heeft de bekende interviews van Bibeb, columns van Tamar en Piet Grijs, tekeningen van Yrrah, Peter van Straten en Peter Vos, de kookrubriek van Hugh Jans, een alternatieve sportpagina, de satirische kolom Terzijde, het dagboek van Douwe Trant en het kleine Wereldje van de publiciteitsmensen – u kunt er pas over oordelen als u ze gelezen heeft.
- Vrij Nederland is onmisbaar naast uw krant – u leest uitgebreid wat uw dagblad maar kort kan brengen (en waar uw teevee maar weinig tijd voor heeft).

2 redenen om u toch nog eens te bedenken

- „Nederlandse weekbladen? Lees ik helemaal niet." Mr. G.B.J. Hiltermann.
- „Vrij Nederland. Journalistiek vaak wel knap. Steunt echter de losgeslagenheid in Nederland. Bij alle knapheid een gevaarlijk blad" – P. Jongeling. G.P.V.

Bon opsturen in ongefrankeerde open enveloppe aan:
VRIJ NEDERLAND, Antwoordnummer 3043, Amsterdam.

Noteer mij m.i.v. heden als abonnee op Vrij Nederland voor
☐ 55,– per jaar
☐ 27,50 per halfjaar
☐ 13,75 per kwartaal
☐ 19,50 per halfjaar voor studenten en houders Cultureel Jongeren Paspoort

Als welkomgeschenk ontvang ik het mapje 24 PRENTBRIEFKAARTEN VAN PETER VOS
☐ Proefabonnement van 10 weken voor f 10,–
Ik betaal na ontvangst van uw acceptgirokaart.

Naam
Adres
Plaats
Gironummer Handtekening
Collegekrt. nr. / C.J.P. nr. A37